KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 18.5.2015 r.
COM(2015) 208 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Dziewiąte sprawozdanie roczne za rok 2014 w sprawie realizacji pomocy wspólnotowej na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Dziewiąte sprawozdanie roczne za rok 2014 w sprawie realizacji pomocy wspólnotowej na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006[1] („rozporządzenie o pomocy") stanowi podstawę dla pomocy na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej oraz nakłada wymóg składania rocznych sprawozdań dla Rady i Parlamentu Europejskiego. Niniejsze sprawozdanie dotyczy roku 2014.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W okresie pomiędzy 2006 r. a końcem 2014 r. zaprogramowano kwotę 370 mln EUR na działania w ramach rozporządzenia o pomocy. W 2014 r. kwota programu rocznego wyniosła 32,96 mln EUR[2]. Wieloletnie ramy finansowe (WRF) na lata 2014–20 zapewniają wieloletnią perspektywę dla programu i po raz pierwszy stabilniejsze finansowanie roczne. Program pomocy ma jednak charakter tymczasowy, ponieważ jego celem jest ułatwienie zjednoczenia Cypru; rozporządzenie Rady nr 1311/2013[3] określające WRF umożliwia przeprowadzenie rewizji w przypadku zjednoczenia w okresie obowiązywania WRF. W wyniku wspólnej deklaracji przywódców Greków i Turków cypryjskich w lutym 2014 r. Komisja obiecała dołożyć większych starań, aby pomóc tureckiej wspólnocie cypryjskiej przygotować się do wprowadzenia w życie wspólnotowego dorobku prawnego.

3. MECHANIZMY WDRAŻANIA

Program jest realizowany na tych obszarach Republiki Cypryjskiej, nad którymi rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli i na których stosowanie wspólnotowego dorobku prawnego jest tymczasowo zawieszone zgodnie z protokołem 10 do traktatu o przystąpieniu. Pomoc jest realizowana przede wszystkim w ramach bezpośredniego zarządzania przez Komisję Europejską; niektóre projekty podlegają jednak zarządzaniu pośredniemu przez Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) oraz British Council.

Komisja realizuje program w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. Konieczne są ustalenia doraźne umożliwiające kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami. W przypadku programów pomocy finansowanych przez UE rolę ram prawnych pomocy rozwojowej pełnią w zwykłych okolicznościach umowy z rządem państwa beneficjenta. W przypadku pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej nie można zawrzeć takich umów, a Komisja musi opierać się na przepisach i warunkach, które uważa za lokalnie obowiązujące. Zarządzanie nieodłącznym ryzykiem i jego ograniczanie stanowią odpowiedzialność Komisji, a przyjęte przez nią środki obejmują intensywne monitorowanie beneficjentów i udzielanie im wsparcia, zmienione zasady płatności oraz ostrożne podejście do stosowania gwarancji

[1] Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5.

[2] Decyzja Komisji C(2014)9366.

[3] Dz.U. L 347 z 2.12.2013, s. 884.

bankowych. Znaczna część środków programu jest przeznaczona na dotacje, które wymagają istotnych nakładów na zarządzanie.

Aby zapewnić powodzenie i stabilność realizacji w opisanych warunkach, turecka wspólnota cypryjska musi w pełni zaangażować się w dostosowanie do dorobku prawnego UE. Współpraca pomiędzy społecznościami Turków i Greków cypryjskich jest nadal konieczna dla osiągnięcia ostatecznego celu programu, jakim jest zjednoczenie.

Zespół programowy korzysta z pomieszczeń unijnego biura terenowego ds. programu (EUPSO) znajdującego się w północnej części Nikozji. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze organizuje również spotkania, seminaria i konferencje prasowe oraz pozostaje w kontakcie z cypryjską opinią publiczną na całej wyspie, między innymi w kwestiach dotyczących programu.

4. WDRAŻANIE PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Zarys ogólny

Nadzieje na postęp wiązano z rozmowami w sprawie porozumienia, do których wrócono po wydaniu przez przywódców wspólnej deklaracji w lutym. Komisja była gotowa odpowiednio dostosować program, aby ułatwić realizację osiągniętych porozumień oraz pracę nad nimi. W okresie sprawozdawczym nie poczyniono niestety znaczących postępów w rozmowach. Komisja nadal realizuje rozporządzenie o pomocy, mając na celu wspieranie zjednoczenia.

Jednym z ważnych wydarzeń w 2014 r. było uruchomienie nowej oczyszczalni ścieków dla Nikozji służącej obu społecznościom, położonej w Mia Milia/Haspolat. Udzielono ponad 50 dotacji w ramach trzech zaproszeń do składania wniosków ogłoszonych przez Komisję Europejską, aby wspierać rozwój sektora prywatnego, rozwój społeczności lokalnych oraz społeczeństwo obywatelskie. 115 studentów otrzymało stypendia w ramach programu stypendialnego, zarządzanie którym w 2014 r. zlecono British Council.

Środki budowy zaufania wspierające ochronę dziedzictwa kulturowego oraz Komisja ds. Osób Zaginionych wykazały się zwiększoną skutecznością. Spotkaniem wprowadzającym w Brukseli oraz kilkoma misjami na Cyprze rozpoczęto nowy cykl pomocy dotyczącej wdrażania unijnego dorobku prawnego finansowanej przez TAIEX, z udziałem 60 ekspertów z państw członkowskich.

Podobnie jak przez ostatnie dwa lata dołożono znaczących starań, aby zakończyć działania finansowane w ramach starszych programów: w 2014 r. zakończono realizację 225 umów. Na koniec roku 264 umowy były w trakcie realizacji, pod koniec roku 2011 — 533. Pokazuje to dużą liczbę w większości zakończonych prac finansowanych z bardzo dużego przydziału zasobów na początku realizacji programu pomocy, a w szczególności znaczącą liczbę dotacji. Możliwa więc była optymalizacja programu — bardziej ukierunkowane podejście i łatwiejszy do zarządzania zakres.

Kwestią problematyczną była umowa na budowę sieci kanalizacji dla Famagusty, która została rozwiązana przez Komisję w grudniu 2013 r. Spór, który był wynikiem warunków umowy określonych przez FIDIC (Fédération Internationale des Ingénieurs Conseils, Międzynarodowa Federacja Inżynierów-Konsultantów), zajął znaczną ilość czasu i na koniec 2014 r. był na etapie ugody. Sprawa ta podkreśla

istotną rolę, jaką turecka wspólnota cypryjska musi odgrywać w ułatwianiu sprawnej realizacji projektów oraz w rozstrzyganiu sporów.

Realizacja niektórych wydanych lokalnie gwarancji bankowych była poprzednio zablokowana. Komisja uznała, że środki przyjęte przez turecką wspólnotę cypryjską w 2013 r. (zmiany lokalnych tekstów prawnych i jednostronne przyznanie szczególnego statusu unijnemu biuru terenowemu ds. programu) są wystarczające, aby chronić mechanizm rozstrzygania sporów dotyczących umów i gwarancje bankowe. Umożliwiło to z kolei Komisji udzielanie dotacji na małe i średnie przedsiębiorstwa, które były zależne od rozwiązania problemu gwarancji bankowych.

Zasoby przydzielone na podstawie rozporządzenia o pomocy są również wykorzystywane do wpierania działań; w 2014 r. podpisano nową 24-miesięczną umowę przedłużającą obsługę programu przez EUPSO do lipca 2017 r.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Ogólnym celem programu pomocy jest ułatwienie zjednoczenia Cypru poprzez stymulowanie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji gospodarczej wyspy, poprawy kontaktów między obiema społecznościami oraz kontaktów z UE, a także przygotowania do stosowania unijnego dorobku prawnego. Działania podejmowane w 2014 r., aby osiągnąć cele rozporządzenia o pomocy:

4.2.1. Cel 1: Rozwój i przebudowa infrastruktury

W marcu nastąpił długo opóźniany częściowy tymczasowy odbiór techniczny sprzętu *telekomunikacyjnego* dla sieci nowej generacji; zakończono również migrację części transmisyjnej sieci. Nie zrealizowano jednak planu oddzielenia świadczenia usług od eksploatacji sieci przez turecką wspólnotę cypryjską; nie osiągnięto również pełnej liberalizacji sektora.

W kwietniu uruchomiono nową *oczyszczalnię ścieków* dla Nikozji położoną w Mia Milia/Haspolat. Jest to największa oczyszczalnia ścieków na wyspie, obsługująca obie społeczności Nikozji. Prace budowlane realizowano w ramach UNDP, a finansowano je z zasobów zarządu sieci kanalizacyjnej Nikozji oraz UE. Celem projektu jest wtórne wykorzystywanie oczyszczonej wody przez obie społeczności; prace projektowe w tym zakresie rozpoczną się w 2015 r.; aby przygotować program prac i rozpocząć ich realizację, niezbędne jest potwierdzenie zawarcia umowy dotyczącej zasad podziału wody przez obie społeczności.

UE ułatwia również prowadzenie rozmów na temat przygotowania do wymiany dużego *kolektora*, który będzie podłączony do oczyszczalni ścieków w Mia Milia/Haspolat i będzie służyć obu społecznościom w Nikozji. Projekt sfinansuje UE.

Większość pozostających do zrealizowania działań naprawczych dotyczących korozji i innych kwestii w *oczyszczalni ścieków* w Morphou/Güzelyurt została zakończona, a (ostateczne) świadectwo skuteczności działania ma zostać wydane w 2015 r. Opracowano projekt dotyczący wtórnego użycia wody wykorzystywanej w rolnictwie dla tej oczyszczalni; postępowanie o udzielenie zamówienia odbędzie się w 2015 r.

Nowa *oczyszczalnia ścieków* w Famaguście została oddana w roku 2013, ale ze względu na problemy z korozją niezbędne było zabezpieczenie lub wymiana niektórych części w okresie zgłaszania wad, który będzie trwał w roku 2015.

Zorganizowano szeroko zakrojone konsultacje z zainteresowanymi stronami, aby ukształtować znaczącą pomoc techniczną dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej dotyczącą dalszego wzmacniania jej zdolności w ramach sektora gospodarki wodnej, ścieków i odpadów. Pomoc powinna zostać udzielona na początku 2015 r.

W dziedzinie *odpadów stałych* niezbędne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie pojemności składowiska odpadów w Koutsoventis/Güngör poprzez zbudowanie drugiej „komórki", co zostało przewidziane podczas opracowywania projektu. Było to przewidziane w programie na rok 2014. Szczególne zaangażowanie w rozwój tego sektora jest niezbędne, aby zmniejszyć, a ostatecznie wyeliminować, nielegalne składowiska. Udzielanie dalszej pomocy w celu finalizacji i wprowadzenia w życie centralnego planu dotyczącego odpadów stałych, czego wymaga unijny dorobek prawny, rozpocznie się w 2015 r.

Jeśli chodzi o *ochronę przyrody*, zawarto umowę na ukończenie ośrodków informacji i zarządzania w czterech Specjalnych Strefach Ochrony Środowiska w ramach UNDP. Prace budowlane przerwano w 2011 r. ze względu na rozwiązanie umowy. W międzyczasie nie była możliwa żadna interwencja; niezdecydowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej w tej kwestii jest spowodowane nierozstrzygniętym sporem z byłym wykonawcą. Ponadto projekt przedsięwzięcia musi uwzględniać kwestie ochrony środowiska; konieczne jest również osiągnięcie porozumienia z turecką wspólnotą cypryjską dotyczącego szczegółów projektu.

4.2.2. Cel 2: Promowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego

W ramach trzeciego zaproszenia do składania wniosków (3 mln EUR) dotyczącego *rozwoju społeczności lokalnych* udzielono siedmiu dotacji. Ich celem jest wspieranie zasobów dziedzictwa naturalnego i zasobów niematerialnego dziedzictwa kultury, usprawnienie podstawowych usług wspólnotowych oraz wzmocnienie spójności społecznej i sprawowania władzy na szczeblu lokalnym na obszarach wiejskich. W 2014 r. 13 spośród 37 dotacji udzielonych w ramach wcześniejszych programów rozwoju społeczności lokalnych zostało zrealizowanych, a 12 było w trakcie realizacji.

Aby wspierać *konkurencyjność MŚP* udzielono 40 dotacji na modernizację takich przedsiębiorstw, w tym na rozpoczęcie działalności w ramach wartego 5 mln EUR zaproszenia do składania wniosków. Zakończono analizę rynku dotyczącą przetwórstwa spożywczego i ekoturystyki, w której określono możliwe produkty niszowe.

Podmioty zaangażowane w *rozwój obszarów wiejskich* otrzymywały stałą pomoc techniczną w dziedzinie zdrowia roślin, dywersyfikacji upraw, rolnictwa ekologicznego oraz wsparcia w zakresie realizacji dotacji. Przeciwdziałanie zniszczeniom upraw oliwek przez owocankę południówkę jest istotne dla całej wyspy. Komisja ułatwiła kontakty między dwiema społecznościami w tej sprawie oraz udzieliła wsparcia pierwszemu wspólnemu festiwalowi oliwy; delikatne kwestie polityczne ograniczyły jednak wpływ tych działań. W 2014 r. zawarto nową umowę na opracowanie projektu systemu trwałego składowania produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego. W 2014 r. rozpoczęto postępowanie o udzielenie zamówienia na świadczenie pomocy technicznej w kwestii zwalczania chorób zwierząt. Umowa powinna zostać zawarta w pierwszym kwartale 2015 r.

W sektorze *edukacji* realizowano dziesięć dotacji udzielonych szkołom na koniec 2013 r. Jest to piąty program (0,7 mln EUR) w tej dziedzinie; propaguje on

nowoczesne metody nauczania oraz wspólne projekty obu społeczności. Zasoby szkół są bardzo ograniczone w północnej części Cypru i dotacje UE są w wielu przypadkach niezbędne, aby umożliwić rozwój.

Po zakończeniu projektu dotyczącego kształcenia i szkolenia zawodowego oraz rynku pracy (VETLAM) w 2012 r. oraz po przeprowadzeniu oceny działań w sektorze rozpoczęto postępowanie o udzielenie zamówienia na kontynuację tego projektu (VETLAM II), obejmującą rozwój i promowanie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego, uczenie się przez całe życie oraz aktywne instrumenty rynku pracy.

W 2014 r. zakończono główny (9,8 mln EUR) program modernizacji infrastruktury lokalnej, faza 2, realizowany przez UNDP. Ten siedmioletni program składał się z wielu części. Obejmował m.in. prace związane z otwarciem siódmego przejścia granicznego Limnitis/Yeşilırmak, środki bezpieczeństwa dotyczące budynków na przejściu granicznym Ledra/Lokmaci, wymianę azbestowych rur wodociągowych w Nikozji, wydarzenia kulturalne oraz małe dotacje na działalność propagującą ochronę środowiska na półwyspie Karpasia/Karpaz.

Od 2008 r. działa jednostka zarządzania projektem wspierająca beneficjentów dotacji, która ma na celu zwiększenie skuteczności i regularności realizacji, na przykład przez identyfikację potencjalnie niekwalifikujących się wydatków. Odnośna umowa wygasła w grudniu; na koniec 2014 r. zawarto umowę ustanawiającą nową jednostkę.

Bank Światowy monitorował postępy gospodarcze i opracowywał specjalistyczne sprawozdania za pośrednictwem funduszu powierniczego. Na koniec 2014 r. działalność w tej dziedzinie była bliska ukończenia. Jest ona szczególnie istotna w kontekście uprawnień na mocy rozporządzenia o pomocy w kwestii stymulowania rozwoju gospodarczego. Opracowywana jest nowa umowa z Bankiem Światowym.

4.2.3. Cel 3: Wspieranie pojednania, środki budowy zaufania oraz wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego

Komisja ds. Osób Zaginionych, która jest wspierana za pośrednictwem umów w sprawie wkładu finansowego zawartych w ramach UNDP, w 2014 r. zidentyfikowała największą do tej pory liczbę osób „zaginionych" (157). Spośród całkowitej liczby 2001 osób zaginionych 948 ekshumowano, a w przypadku 564 przeprowadzono badania DNA, po czym szczątki zwrócono rodzinom. Prace w terenie stają się trudniejsze, ponieważ istnieje niewiele nowych źródeł informacji, a pozostałe możliwe groby są mniej dostępne. W 2014 r. tylko w 17% miejsc prac wykopaliskowych odnaleziono szczątki, mimo że w tym roku udzielono dostępu do drugiego obszaru, który był wcześniej niedostępny ze względu na obecność wojsk tureckich. W lipcu obaj przywódcy cypryjscy odwiedzili laboratorium antropologiczne i wspólnie wezwali świadków o udzielanie informacji. Komunikacja jest ważnym zadaniem Komisji ds. Osób Zaginionych. W ramach rozporządzenia o pomocy zostanie przekazane wsparcie na przeniesienie wystawy pokazującej ciężką pracę zespołów naukowców z obu społeczności, którą przedstawiono w kwietniu w Nikozji, do innych miejsc na Cyprze i poza nim. Blisko 70% całkowitego finansowania Komisji ds. Osób Zaginionych pochodzi ze środków przekazanych na podstawie rozporządzenia o pomocy. W grudniu zawarto z UNDP nową umowę o delegowaniu zadań na kwotę 2,6 mln EUR.

Kontynuowano prace w zakresie *ochrony dziedzictwa kulturowego* w ramach wsparcia dla wspólnego dla obu społeczności Komitetu Technicznego ds. Dziedzictwa Kulturowego; ukończono prace nad meczetem Mustafy Paszy

(wcześniej kościół Stavrosa) w Famaguście, hammamem (średniowieczną łaźnią turecką) w Pafos oraz nad kościołem Agios Nicolaos w Syrianochori/Yayli. Zakończono również drugi etap prac nad meczetem w Denei/Denii. Ten projekt ma wielki wpływ na budowę zaufania między dwiema społecznościami. Dodatkowe 1,3 mln EUR środków przydzielono w lipcu na renowację innych zabytków wewnątrz murów miejskich Famagusty, mianowicie na odbudowę części murów pomiędzy wieżą Otella i wieżą arsenału, pierwszy etap prac związanych z bramą wejściową/rawelinem oraz na prace konserwacyjne związane z bastionem Martinengo. W wielu przypadkach istotne jest jak najszybsze działanie, aby zapobiec dalszym zniszczeniom. W grudniu zawarto z UNDP nową umowę o delegowaniu zadań (trzeci etap prac w ramach programu) na kwotę 1,4 mln EUR; do chwili obecnej całkowite wsparcie UE dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego wyniosło 6,7 mln EUR.

W 2014 r. udzielono dziesięciu nowych dotacji w ramach czwartego zaproszenia do składania wniosków *Społeczeństwo obywatelskie Cypru w działaniu* (2,5 mln EUR), aby wzmocnić społeczeństwo obywatelskie Turków cypryjskich, wspierać pojednanie i budować zaufanie. Promowano zaangażowanie w ochronę środowiska, ochronę praw człowieka oraz uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych i sportowych. Rozpoczęto procedurę przetargową na świadczenie pomocy technicznej sektorowi społeczeństwa obywatelskiego, aby zapewnić dodatkowe wsparcie w postaci dotacji.

4.2.4. Cel 4: Zbliżenie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do UE

Rok akademicki 2014–15 był pierwszym rokiem objętym dwuletnią umową o delegowaniu zadań zawartą z British Council w 2013 r. dotyczącą zarządzania *programem stypendialnym* dającym studentom, naukowcom i specjalistom z tureckiej wspólnoty cypryjskiej możliwość studiowania w UE. W pierwszym roku obowiązywania tego zleconego programu miały miejsce pewne trudności w jego realizacji. W 2014 r. w ramach programu udzielono jednak 115 dotacji. Zwracano szczególną uwagę na informowanie studentów o możliwościach istniejących poza Zjednoczonym Królestwem, aby zwiększyć kontakt tureckiej wspólnoty cypryjskiej z innymi europejskimi kulturami. Komisja udzieliła bezpośrednio kolejnych 20 dotacji w ramach wcześniejszego zaproszenia do składania wniosków na rok akademicki 2013–14.

W 2013 r. został zakończony pierwszy projekt *Infopoint*, którego celem było informowanie opinii publicznej o programie pomocy i polityce UE oraz poszerzenie ogólnej wiedzy o Unii poprzez seminaria, warsztaty i wydarzenia medialne. W grudniu zawarto nową umowę o świadczenie usług związanych z projektem *Infopoint* o takim samym zakresie.

4.2.5. Cele 5/6: Przygotowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzenia i wdrożenia wspólnotowego dorobku prawnego

Instrument pomocy technicznej i wymiany informacji Komisji (TAIEX) pomaga w przygotowaniu tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wdrożenia dorobku prawnego UE po rozwiązaniu problemu na Cyprze. W 2014 r. pomoc skoncentrowano na 16 głównych dziedzinach lub „sektorach" unijnego dorobku prawnego. W 2014 r. dokonano wyboru nowych ekspertów z państw członkowskich UE. Z powodu opóźnień w uzgadnianiu procedury wyboru z beneficjentami pomocy całkowita liczba działań podjętych w 2014 r. (221) była mniejsza niż w poprzednich latach. Działania TAIEX obejmowały szkolenia, warsztaty, wizyty naukowe i specjalistyczne doradztwo prawne.

Przygotowania tureckiej wspólnoty cypryjskiej do przyszłego wprowadzenia w życie dorobku prawnego UE pozostają ograniczone. Utrudnienia w tym zakresie wynikają z nadal niskiej liczby przyjętych aktów prawnych mających na celu dostosowanie do wspólnotowego dorobku prawnego, ograniczonych zdolności opracowywania aktów prawnych oraz niepełnego wdrażania. W 2014 r. przyjęto jednak ważne akty prawne dotyczące żywności, paszy i bezpieczeństwa produktów; nadal opracowywano również akty prawne, a w drugiej połowie roku proces ich opracowywania przyspieszył.

Nadal wspierana była wymiana handlowa przez zieloną linię (rozporządzenie nr 866/2004). Eksperci z państw członkowskich UE przeprowadzali systematyczne inspekcje fitosanitarne ziemniaków i produktów cytrusowych. Niezależni eksperci opracowali również zaktualizowany wykaz statków, których połów może być przedmiotem handlu przez zieloną linię.

4.3. Wykonanie finansowe (zawieranie umów i dokonywanie płatności)

4.3.1. Zawieranie umów

W 2014 r. zobowiązania wyniosły 26,5 mln EUR. Kilka zamówień, szczególnie na pomoc techniczną, zostanie zrealizowanych na początku 2015 r. W następstwie znaczących starań w zakresie realizacji umów w ciągu ostatnich trzech lat, optymalizacji programu oraz outsourcingu, wskaźnik realizacji zobowiązań powinien w 2015 r. wzrosnąć i być bliższy wartości wyznaczonej dla programów rocznych.

4.3.2. Dokonywanie płatności

W 2014 r. płatności wyniosły 21 mln EUR. Oczekuje się, że wskaźnik dokonywania płatności będzie rósł wraz ze zwiększaniem poziomu zobowiązań.

4.4. Monitorowanie

Komisja ponosi bezpośrednią odpowiedzialność za realizację większości projektów (zarządzanie bezpośrednie). Pracownicy Komisji zapewniają wysoki poziom nadzoru; obejmuje on wizyty kontrolne na miejscu, spotkania na miejscu i działania komitetów sterujących. Odpowiednia jednostka zarządzająca projektem monitoruje realizację dotacji na rozwój społeczności lokalnych, dla MŚP i przedsiębiorstw na obszarach wiejskich oraz wspiera beneficjentów dotacji. Logistyka instrumentu TAIEX jest monitorowana za pośrednictwem internetowego systemu zarządzania instrumentem TAIEX.

4.5. Audyt i kontrole

Przeprowadzono również audyt *ex post* pewnej liczby akt zamówień publicznych (usługi, prace i dostawy) finansowanych w ramach programu pomocy. Projekt sprawozdania końcowego opublikowano na koniec 2014 r. Nie zgłoszono żadnych istotnych błędów i nie zachodzi konieczność podjęcia żadnych działań.

W 2013 r. jednostka audytu wewnętrznego przeprowadziła audyt wspólnego zarządzania, aby ocenić systemy kontroli wewnętrznej Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia. Audyt obejmował projekty finansowane w ramach programu pomocy. Zastosowano się do zaleceń dotyczących kontroli operacyjnych, oceny ryzyka i monitorowania.

4.6. Ocena

Ocenę instrumentu TAIEX zakończono w 2014 r.; wydano zalecenia dotyczące metod wyznaczania priorytetów, kontroli jakości, określania ważnych etapów oraz

przestrzegania zdolności absorpcyjnej. W poprzedzających latach 2012–13 miała miejsce szeroko zakrojona ocena na szczeblu sektorów i programu; podjęto już odpowiednie działania lub włączono je do programu: opracowuje się ocenę i podwyższenie wskaźnika dla całego programu; w 2015 r. konsultanci rozpoczną pracę w zakresie zdolności sektorów gospodarki wodnej i odpadów stałych oraz wzmacniania organizacji społeczeństwa obywatelskiego; wsparcie dla instrumentu TAIEX wzmocniono nowymi planami działań dotyczącymi projektu oraz udziałem nowych ekspertów.

Argentyński zespół antropologii sądowej (Equipo Argentino de Antropologia Forense, EAAF) przedstawił propozycje poprawy skuteczności działania Komisji ds. Osób Zaginionych. Komisja poprosiła zespół o dokonywanie regularnych ocen skuteczności działania.

4.7. Informacja, promocja i eksponowanie działań

W 2014 r. podjęto 53 działania eksponujące osiągnięcia programu; na szczególna uwagę zasługują: uruchomienie nowej oczyszczalni ścieków dla Nikozji służącej obu społecznościom, położonej w Mia Milia/Haspolat, uroczystości z okazji zakończenia odbudowy kościoła Agios Nicolaos w Syrianochori/Siryanohoro/Yayli oraz meczetu w Denei/Denii, jak również organizacja zakrojonego na szeroką skalę spotkania informacyjnego dla rodzin osób zaginionych „Szukając naszych zaginionych" mającego na celu poszerzenie wiedzy na temat pracy Komisji ds. Osób Zaginionych.

Wspólnie z przedstawicielstwem Komisji w Nikozji w północnej części miasta zorganizowano obchody Dnia Europy. Przedstawicielstwo wydało kilka komunikatów prasowych w języku tureckim, greckim i angielskim na temat działań w ramach programu.

4.8. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

Odbywały się regularne spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej, w szczególności podczas wizyt wyższych rangą urzędników Komisji na wyspie. Komisja nadal polega na współpracy z rządem cypryjskim w celu weryfikacji praw własności; spotyka się również regularnie ze Stałym Przedstawicielstwem w Brukseli.

5. WNIOSKI

Komisja nadal udziela pomocy w zakresie głównego celu rozporządzenia — „ułatwienia zjednoczenia Cypru poprzez stymulowanie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej". Porozumienie zostanie jednak osiągnięte w drodze dialogu politycznego, do którego Komisja zachęca i który wspiera. W 2014 r. nie doszło do przełomu w procesie zjednoczenia, ale Komisja jest gotowa rozwijać dotychczasowe osiągnięcia uzgodnione przez obie społeczności. Mandat Komisji powierzony jej zgodnie z rozporządzeniem o pomocy pozostaje w mocy; Komisja kontynuuje prace w zakresie realizacji celów określonych w rozporządzeniu. Znaczna część pomocy przyczynia się do rozwoju gospodarczego — bezpośrednio za pośrednictwem dotacji dla sektora prywatnego lub pośrednio przez modernizację infrastruktury, telekomunikacji, zapewnianie wyższej jakości produktów, rozwój zasobów ludzkich lub przez niezwykle ważne przygotowanie do wprowadzenia w życie unijnego dorobku prawnego.

W niektórych dziedzinach problemy operacyjne na miejscu mogą być dość poważne ze względu na niską zdolność beneficjentów pomocy oraz brak lokalnych zasobów, co ogranicza zaangażowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej w proces rozwoju.

Komisja nie może się jednak wycofać z działania w dziedzinach, które stanowią główne założenia unijnego dorobku prawnego oraz są niezbędne dla gospodarczego i społecznego dobrobytu obywateli Unii.

Ogólny obraz inwestycji w infrastrukturę jest następujący: zarządzanie umowami jest trudne, a przejmowanie, eksploatacja, utrzymanie i trwałość projektów – problematyczne; często wymagane jest też wsparcie po zakończeniu projektu. Rozwój infrastruktury jest jednak istotnym elementem rozporządzenia o pomocy; planowana jest realizacja dużej liczby projektów, szczególnie tych związanych ze środowiskiem.

Realizację projektów objętych rozporządzeniem o pomocy rozpoczęto na dużą skalę w 2009 r. W ciągu pięciu lat, które upłynęły od tego czasu, zarówno Komisja, jak i beneficjenci pomocy wiele się nauczyli. Pomimo bardzo ambitnego zakresu rozporządzenia o pomocy spójne podejście Komisji oraz skoncentrowanie się na głównych tematach przyniosło konkretne rezultaty. Wiele programów, w tym środki budowy zaufania oraz programy dotacji, w tym dla podmiotów prywatnych, szkół oraz społeczności lokalnych, wypracowało sobie dobrą opinię i ma znaczący wpływ. Szczególnie program stypendialny spotyka się z przychylnym przyjęciem; poziom wiedzy o programie również jest satysfakcjonujący.

Poziom zaufania tureckiej wspólnoty cypryjskiej do Unii Europejskiej i liczba pozytywnych opinii o niej, które wykazały badania Eurobarometru[4] są wysokie w szerszej skali UE; dalsze eksponowanie działań UE oraz komunikacja z członkami tureckiej wspólnoty cypryjskiej jako obywatelami Unii są jednak istotnymi czynnikami w ogólnym procesie zakończenia konfliktu.

[4] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm